

OSMANLI DEVLETİ GERİLEME DÖNEMİ Değişim ve Diplomasi 1699 – 1792

▲ XVIII. yüzyılda en fazla savaştığımız devletler **RUSYA** ve **AVUSTURYA**

▲ XVIII. yüzyılda devlet politikası **İSTİRDAT**

Öğretmen Bilgisi: Kaybettiği toprakları geri alma

▲ "XVII. Yüzyılda Lehistan ile savaştık" ancak XVIII. yüzyılda Lehistan'ın toprak bütünlüğünü koruduk.

☞ **Bundaki Sebep**, Rusya'nın devlet politikasıdır.
- Sıcak denizlere inmek istemesi Osmanlı ile
- Baltık Denizi'ne çıkmak istemesi Lehistan ile karşı karşıya gelmesine neden oldu.

Bil bakalım ... ☺

- II. Mustafa'nın Karlofça sonrası Edirne'ye çekildi
- Yönetimi Şeyhülislam Feyzullah Efendiye bıraktı
- Yeniçeriler bunun üzerine ayaklanarak, Şeyhülislamı öldürüp, II. Mustafa'yı tahttan indirdi.

EDİRNE OLAYI 1703

SİYASAL GELİŞMELER

OSMANLI – RUS SAVAŞLARI

Rusya'nın Amacı:

- Lehistan'ı ele geçirip kapitülasyon elde etmek
- Ortodoks liderliği elde etmek
- Balkanlar'da Panslavizm gerçekleştirmek

- ✦ Rusya, devlet politikası gereği Baltık Denizi'ne çıkmak için "1709 Paltova Savaşı"nda Leh Kralı XII.Şarl ile savaştı ve yendi
- ✦ XII.Şarl Osmanlı topraklarına sığındı peşinden Rus ordusu Osmanlı topraklarına girdi
- ✦ Osmanlı bunun üzerine Rusya'ya savaş açtı
- ✦ Baltacı Mehmet Paşa'nın Rus seferi sonrası Prut Antlaşması imzalandı.

Prut Antlaşması 1711

- Rusya, 1700 İstanbul antlaşmasıyla aldığı Azak'ı geri verecek
- Ruslar, İstanbul'da elçi bulunduramayacak
- Rusya, Lehistan'ın içişlerine karışmayacak
- Leh Kralı XII.Şarl ülkesine dönebilecek

☞ **Kaybedilen topraklar ilk defa geri alındı**
☞ **Karadeniz Türk Gölü olma özelliğini korudu**

OSMANLI – VENEDİK / AVUSTURYA SAVAŞLARI 1715 – 1718

✦ Karlofça ile kaybedilen yerlerin geri alınmak istenmesi

✦ Venediklilerin;

- Mora halkına baskısı
- Osmanlı yolcu gemilerine saldırması
- Osmanlıya karşı isyan eden Karadağlıları desteklemesi

"Osmanlı Venedik'e üstün gelse de Karlofça'nın 25 yıl garantör devleti olan Avusturya'ya karşı 1716 PETERVARADİN SAVAŞI'nda yenildi. Osmanlı barış istedi"

☞ Antlaşma öncesi **İNGİLTERE** ve **HOLLANDA** devreye girdi.

Pasarofça Antlaşması 1718

- Banat, Temeşvar ve Belgrat Avusturya'ya
- Mora, Osmanlıya; Dalmaçya Venediklilere verildi

☞ **Pasarofça Antlaşması** iki devletle birlikte imzalandı

☞ **İstirdat Politikası** sona erdi

☞ **Osmanlı Batı'nın üstünlüğünü kabul etti.**

☞ **Lale Dönemi** başladı

☞ **Orta Avrupa egemenliği** kaybedildi.

OSMANLI – İRAN SAVAŞLARI 1724 – 1746

- + Safevi Sultanlarının sunnileri zorla şii yapmak istemesi
- + Azerbaycan Halkının Osmanlı'dan yardım istemesi

“Rus Çarı'nın durumdan yararlanarak Kafkaslar'dan girmesi Osmanlıyı harekete geçirdi. Rusya ve Osmanlı İran politikası üzerinden antlaşma imzaladılar”

☞ Antlaşma öncesi **FRANSA** devreye girdi.

İstanbul Antlaşması 1724

- Dağıstan ve Hazar kıyıları Ruslara verildi
- Gence, Karabağ, Revan, Tebriz Osmanlıya verildi
- ☞ **Osmanlı / Rusya** arasında dostluk antlaşmasıdır

Ahmet Paşa Antlaşması 1732

- Gence, Tiflis, Dağıstan Osmanlılar'da kalacak
- Tebriz, Kırmanşah ve Hamedan İranlılar'da kalacak
- ☞ **İran'da** Nadir Şah'ın tahta geçmesiyle Bağdat'a saldırdı.
- ☞ **Osmanlı'da** imzalanmasına rağmen uygulanmayan bir antlaşmadır.

İstanbul Antlaşması 1736

- Ahmet Paşa Antlaşması şartları tekrar kabul edildi
- Osmanlı, Nadir Şahı İran Şahı olarak kabul etti.

Kerden Antlaşması 1746 (II.Kasr-ı Şirin)

- Bağdat Osmanlıya verildi
- Zagros Dağları iki ülke arasında sınır olarak kabul edildi.
- ☞ Günümüz **Türkiye / İran** sınırı çizildi

OSMANLI RUS / AVUSTURYA SAVAŞLARI 1736 – 1739

- ☉ Kırım Ordusu'nun İran'a giderken Ruslar'ın Kabartay bölgesinden geçmeleri
- ☉ Ruslar'ın Kırım'a saldırımları sonucu Osmanlılar Rusya'ya savaş açtı.

☞ Antlaşma öncesi **FRANSA** devreye girdi.

“Fransa arabuluculuk yaptığı için 1740'ta Kapitülasyonlar süresiz hale getirildi.”

Belgrat Antlaşması 1739

- Belgrat ve 1718 Pasarofça Antlaşması dahil Avusturya'ya verilen tüm topraklar geri alındı
- ☞ **İmzalanan son kazançlı antlaşmadır.**
- Azak Kalesi, yıkılmak şartıyla geri verilecek
- ☞ **Azak Kalesi kesin olarak elden çıktı**
- Ruslar, Karadeniz'de donanma bulunduramayacak
- ☞ **Karadeniz son kez Türk Gölü olma özelliğini korudu**
- Rus Çarı Protokolde Avusturya ve Fransa Kralına eşit sayılacak
- ☞ **Rusya**, siyasi bakımdan Osmanlıya eşit sayılacak

OSMANLI – RUS SAVAŞLARI 1768 – 1774

- ☐ Rusların Kırım, Kafkaslar ve Karadeniz'i ele geçirip Akdeniz'e inmek istemesi
- ☐ Rusların, Bosna ve Hersek'i Osmanlıların aleyhine kışkırtması
- ☐ Rusların, Lehistan'ı paylaşmak için Prusya ile antlaşması
- ☐ III. Mustafa'nın Rus düşmanı olması

"Rusların, Lehistan Savaşında Lehlileri takip ederek Osmanlı köylerine zarar vermesi sonucu Osmanlı Rusya'ya savaş açtı"

Çeşme Baskını 7 Temmuz 1770

- Rus donanmasının Baltık Denizi ve Cebeli Tarık Boğazı yoluyla Akdeniz'i geçerek İzmir'in Çeşme Limanındaki Osmanlı Donanmasını yakmıştır.

Larga Bozgunu 7 Temmuz 1770

- Prut Nehri'nin Larga Irmağında Kırım Hanının Ruslara yenilmesidir.

Kartal Bozgunu 1 Ağustos 1770

- 180 Bin kişilik Osmanlı Ordusu'nun 30 Bin kişilik Rus Ordusu'na yenildiği savaştır.

- ☞ Antlaşma öncesi PRUSYA ve AVUSTURYA devreye girdi.
- ☞ III. Mustafa öldü
- ☞ YERGÖĞÜ MÜTAREKESİ imzaladı.

Küçük Kaynarca Antlaşması 1774

- Kırım'a Bağımsızlık verilecek halkı Müslüman olduğu için dini bakımdan Osmanlı Halifesine bağlı kalacak

- ☞ Halifeliğin yetkileri ilk kez kullanıldı.
- ☞ Kırım 1792 Yaş Antlaşması ile kurtarıldı

- Rus ticaret gemileri, Karadeniz'de serbestçe ticaret yapabilecek, Rusya, Fransa ve İngiltere'ye verilen kapitülasyonlardan aynen yararlanabilecek

- ☞ Rusya'ya ilk defa kapitülasyon verildi.
- ☞ Rusya'ya verilen kapitülasyonlar **16 MART 1921 MOSKOVA ANTLAŞMASI** ile kaldırıldı.

- Osmanlı, Rusya'ya savaş 15.000 Akçe savaş tazminatı ödeyecek

- ☞ Osmanlı ilk defa savaş tazminatı ödedi

- Rusya, Karadeniz'de savaş gemisi bulundurabilecek

- ☞ Rusya, Karadeniz'de savaş gemisi bulundurabilecek

- Rusya, Osmanlı egemenliğindeki Ortodoksların haklarını koruyacak

- Rusya, İstanbul'da elçi bulundurup istediği yerde konsolosluk açabilecek

- ☞ Osmanlı egemenlik hakları zedelendi, içişlerine karışıldı

Aynalı Kavak Tenkihnamesi (Düzenlemesi) 1779

- Rusların Kırım'a Şahin Giray'ı; Osmanlı'nın III.Selim Giray'ı han seçtirmek istemesi

- Rusya, Kırım'ı işgal etti. Şahin Giray'ı Han seçti..

- Osmanlı savaş açtı. Fransa devreye girdi. **Aynalı Kavak Tenkihnamesi** imzalandı

- ◆ Rusya işgal ettiği Kırım topraklarından askerlerini çekecek
- ◆ Buna karşılık Osmanlı Şahin Giray'ın Hanlığını kabul edecek
- ☞ Aynalı Kavak, Küçük Kaynarca'nın devamıdır
- ☞ Kırım'ın elden çıkmasına zemin hazırladı

OSMANLI RUS / AVUSTURYA SAVAŞLARI 1787 – 1792

- ◆ Aynalı Kavak Tenkihnamesi sonrası Rusların Kırım'da çıkan ayaklanmayı bahane edip halkı kılıçtan geçirmesi
- ◆ Rusya'nın Avusturya ile ittifak yapması
- ◆ Dakya / Bizans devleti için aralarında anlaşması

Dakya Projesi: Eflak, Boğdan, Beserebya'da Avusturya ve Rusya'ya bağlı Dakya Devleti kurma girişimidir.

Grek Projesi (Yunan): Türklerin Avrupa'dan atılıp İstanbul Merkezli Grek Devleti kurulmasıdır. II.Katherina, 1779'da doğan torununa KONSTANTİN adını verdi.

- **Fokşan ve Kalas Bozgunlarının** ardından **I.Abdülhamit**, kahrından öldü. Yerine **III. Selim** tahta geçti.

- Savaş devam ederken 1789 Fransız ihtilali çıktı. Avusturya ihtilalden olumsuz etkilendi. Osmanlı ile Ziştovi antlaşması bir yıl sonra Rusya ile Yaş antlaşması imzalandı.

Bil Bakalım... 😊

Osmanlı bu savaşta hangi devletle ilk defa olmak üzere **ilk ittifak Sözleşmesi (Mukavelesi)** imzaladı.

İSVEÇ

Öğretmen Bilgisi: İsveç, VERALA antlaşmasıyla savaştan çekildi. Osmanlı Prusya ile ittifak yaptı.

Ziştovi Antlaşması 1791

- Avusturya savaşta aldığı tüm yerleri geri verecek
- Osmanlı bir miktar araziyi geri verecek
- ☞ Bu tarihten sonra Avusturya ile savaş olmadı
- ☞ En son I.Dünya Savaşında aynı grupta yer aldık

Yaş Antlaşması 1792

- Dinyester sınır kabul edilecek
- Rusya işgal ettiği yerlerden çekilecek
- Buna karşılık **Osmanlı**, Kırım'ın Rusya'ya ait olduğunu kabul edecek
- ☞ **Kırım**, kesin olarak elden çıktı
- ☞ Dakya – Bizans projesi sona erdi
- ☞ Gerileme sona erdi, dağılma başladı

OSMANLI – FRANSIZ İLİŞKİLERİ

- * İlişkiler, **Kanuni döneminde başladı**
- * Köprülüler döneminde soğukluk girdi
- * Dakya – Grek Projesi, ilişkileri yakınlaştırdı
- * Napolyon döneminde – Direktuar Hükümeti (1795 – 1799) Yedi yıl savaşlarında İngilizlere kaptırdığı Uzak Doğu sömürgelerine ulaşmak için Mısır'a saldırdı.

Bil Bakalım... 😊

Bu savaşlarda İngiltere, Mısır'ı Fransa'da yenmiş ve Fransa ile **EL-ARİŞ ANTLAŞMASI** imzalamıştır.

**EBUKIR DENİZ SAVAŞLARI /
FRIEDLAND DENİZ SAVAŞI**

El-Ariş Antlaşması 1801

- Fransızlar, Mısır'ı boşaltacak
- Mısır, Osmanlıya bırakılacak
- ☞ Osmanlı ilk **MUVAZENE (Denge)** politikası uyguladı
- ☞ **III.Selim**'in kurduğu **Nizam-ı Cedit Ocağı**, **Cezzar Ahmet Paşa** komutasında başarı elde etti.

XVIII. YÜZYIL ISLAHATLARI

Lale Devri (1718 – 1730)

- ✦ 1718 Pasarofça Antlaşması ile başlar
1730 Patrona Halil İsyanı ile biter
- ✦ Lale Devri'nin ünlü minyatürcüsü **Levni**,
Ünlü şairi ise **Nedim**

"Nedim bu dönemi *DEVİR-İ SULTAN AHMET GAZİ*"
Baharlarından ise *ÇERAĞAN VAKTİ* ve *FASL-I*
SADABAT diye bahseder

Lale Devri ismi nerden geliyor

- İsim babası **YAHYA KEMAL**
- Yahya Kemal, Paris'te tarihçi Ahmet Refik ile konuşurken 18.Asırdaki bu medeni hamle devrine "LALÉ DEVRİ" diyeceğini söylemişti.
- Bu ismi de çok beğenen Ahmet Refik de o sıralarda hazırladığı bir kitabı Lale Devri olarak nitelendirdi.

YENİLİKLER

- ✦ İbrahim Mütefferika ve Said Efendi tarafından ilk özel matbaa kuruldu.

Bil bakalım... 😊

- İl özel matbaa hangi ülkeden getirilmiştir?

"MACARİSTAN"

Bil bakalım... 😊

- İl basılan eser (17 tane basıldı 😊)

"VAN KULU LUGATI"

Öğretmen Bilgisi: Diğer basılan eserler
CİHANNÜMA ve *NAİMA TARİHİ*

Bil bakalım... 😊

- Kitapları elleriyle çoğaltanlara verilen isimdir.

"MÜSTELİ"

Bil bakalım... 😊

- İbrahim Müfferika, I.Mahmut'a sunduğu *eserin adı*

"USULÜ'L HİKEM Fİ NİZAM'İL ÜMEM"

Öğretmen Bilgisi: Eser'de Batılılara karşı gerilemenin nedenleri ve çareleri anlatılmıştır.

Bil bakalım... 😊

- Matbaa'nın kullanımı ve kamuoyunu aydınlatmak için yazdığı eser

"VESİLEÜ'T TIBBA"

Bil bakalım... 😊

- İlk kez Avrupa'ya gönderilen (Paris'e) elçi

"28 MEHMET ÇELEBİ"

Öğretmen Bilgisi: Paris'te gördüklerini
Sefaretname adlı eserde topladı

Bil bakalım... 😊

- Geçici elçiliklerin açıldığı dört şehir

PARİS / VİYANA / VARŞOVA / MOSKOVA

- ✦ İlim heyetinden oluşan **TERCÜME HEYETLERİ** oluşturuldu.
- ✦ İstanbul'da **ÇİNİ / KUMAŞ ATÖLYESİ**,
Yalova'da **KAĞIT FABRİKASI** açıldı.
- ✦ **TULUMBACILAR OCAĞI** açıldı.
- ✦ **KÜTÜPHANELER** açıldı
- ✦ İlk kez **İRAN**'dan **ÇİÇEK AŞISI** geldi.

Öğretmen Bilgisi:

Çiçek aşısını EDWARD JENNER buldu

Bil bakalım... 😊

- İstanbul'un su ihtiyacını karşılamak için açıldı

DERYAYI SİM

- ✦ III. AHMET ÇEŞMESİ ve SADABAT KASRI bu dönemde yapıldı.

Öğretmen Bilgisi:

III.AHMET ÇEŞMESİ Batı tarzında yaptırılan ilk eser

PATRONA HALİL İSYANI 1730

Bil bakalım... 😊

- Patrona ne demektir?

TÜMAMİRALE YAKIN DENİZ SUBAYI

- Yöneticilerin lüks hayat sürmesi
- Halktan alınan ağır vergiler
- Halkın ağır tepki göstermesi

Patrona Halil, ayaklanması sonucu Sadrazam Damat İbrahim Paşa öldürüldü. III.Ahmet'i tahttan indirdi. Yerine I.Mahmut geçti.

I.MAHMUT 1730 – 1754

- İlk defa yabancı uzmanlardan yararlandı

☞ Fransız asıllı **Comte dö Bonneval (Humbaracı Ahmet Paşa)** topçu ve humbaracı ocağını düzenledi.

- İlk askeri mühendislik okulu açıldı. *Batı tarzındaki ilk ıslahat*

☞ **HENDESHANE** açıldı.

- Halk kütüphanesi açıldı. *İlk sivil kütüphane*
- Ordu onluk sisteme göre düzenlendi. **BÖLÜK / TABUR / ALAY**
- Subay yetiştirme amacıyla Üsküdar'da **KARA MÜHENDİSHANESİ** açıldı.

Öğretmen Bilgisi:

I.Mahmut döneminde ortaya çıkan tarikat **VEHHABİLİK**

III. MUSTAFA 1757 – 1774

Bu dönemde Osmanlı ordusunda görevlendirilmek üzere **yabancı uzmanların Müslüman olma şartı kaldırıldı.**

- Fransa'dan getirilen Macar asıllı **BARON DÖ TOT** ıslahatlar yapmıştır.
- **SARDAZAM KOCA RAGİP PAŞA**, III.Mustafa ve III.Osman dönemlerinde sadrazamlık yapmıştır.

- 1770 Çeşme Baskını sonrası Osmanlı Donanması yenilenmiştir.
- Donanmanın subay ihtiyacı için **MÜHENDİSHANE-İ BAHİRİ HUMAYUN / Deniz Mühendishanesi** açıldı.
- Çeşme baskını sonrası **GALATA BANKERLERİNDEN** borç alarak **ilk kez İÇ BORÇLANMA** yaptı. (Ermeni ve Yahudilerden)
- **SÜRAT TOPÇULARI OCAĞI** açıldı.
- **BALTACILAR OCAĞI** kaldırıldı. *Enderun ve Harem'de hizmet görürlerdi.*

I.ABDÜLHAMİT 1774 – 1789

- ★ **SADRAZAM HALİL HAMİT PAŞA** ıslahatlarda önemli rol oynamıştır. Ulufe alım – satımı yasakladı.

Öğretmen Bilgisi: Çıkarıcı çevreler Halil Hamit paşayı idam ettirdi.

- ★ Diğer ıslahatçı sadrazam **CEZAYİRLİ HASAN PAŞA**
- ★ **İSTİHKAM OKULU** açıldı (*Engelleri ortadan kaldırır, yol köprü yapar*)
- ★ **CULUSİYE** kaldırıldı.
- ★ 1775 *İstanbul Duhan Gümrüğünde ilk kez ESHAM uygulandı.*

☞ **ESHAM SENEDİNİ**, III. Mustafa Çıkarttı, I.Abdülhamit uyguladı.

- ★ **RİYAZİYE MEKTEBİ** açıldı. (*Matematik*)
- ★ **SÜRET TOPÇU OCAĞI** genişletildi.
- ★ **Devlet hizmetinde bulunmak isteyen gayr-i Müslimlerin kendi dinlerinde kalmalarına ve kendi kıyafetlerinde çalışmalarına izin verildi.**
- ★ **YENİÇERİ SAYIMI** yapıldı.
- ★ Anadolu'da halka zarar veren **LEVENT TEŞKİLATI** kaldırıldı.

III. SELİM 1789 – 1807

- ✧ III. Mustafa'nın oğludur.
- ✧ İlk defa planlı ve programlı, Avrupa'yı
- ✧ **MEŞVERET MECLİSİ** açılmıştır.

Öğretmen Bilgisi: Lahiyalar (Raporlar) hazırlanmamadan önce devlet adalarından fikir almak için oluşturduğu **danışma kurulu**

Önemli:

Lahiya, Çözüm önerir

Risale, Çözüm önermez, durum tespittir.

- ✦ **NİZAM-I CEDİT** (Yeni Düzen) oluşturuldu.
- ✦ Nizam-ı Cedit için **SELİMİYE KIŞLASI** ve **LEVENT KIŞLASI** kuruldu.
-Barok Rokoko tarzı mimari-
- ✦ Nizam-ı Cedit için **FRANSA**'dan uzamanlar getirildi.
- ✦ Masrafları için **IRAD-I CEDİT HAZİNESİ** oluşturuldu.

Öğretmen Bilgisi: III. Selim'in bütün ıslahatlarına Nizam-ı Cedit denir. Aynı zamanda yeni ordunun adıdır. Orduyu yeniçeri baskısından korumak için **KONYA / Karaman**'da yetiştirdi.

- ✦ Ordunun subay ihtiyacı için **MÜHENDİSHANE-İ BERRİ HUMAYUN** (Kara Mühendishanesi) açıldı.
- ✦ Yerli malı kullanılmasına önem verildi.

Bil bakalım... 😊

- XVIII.yüzyılda hangi Avrupa başkentlerinde sürekli elçilikler açılmıştır

PARİS / VİYANA / LONDRA / BERLİN

Hatırlatma...

- Lale devrinde hangi Avrupa başkentlerinde **geçici** elçilikler açılmıştır

PARİS / VİYANA / VARŞOVA / MOSKOVA

Bil bakalım... 😊

- XVIII.yüzyılda **İLK DAİMİ ELÇİMİZ** ve nerede

YUSUF AGÂH EFENDİ / LONDRA

Hatırlatma...

- Lale devrinde **İLK GEÇİCİ ELÇİMİZ**

28 MEHMET ÇELEBİ / PARİS

- ✦ **MATBA-İ AMİRE** açıldı.
İlk devlet matbaası

- ✦ Fransızca, askeri okullarda resmi dil olarak okutuldu.

KABAKÇI MUSTAFA PAŞA İSYANI 1807

- ✦ III. Selim'in yeniçeri isyanı sonucu tahttan indirilerek yerine **IV. Mustafa** – kısa bir süreliğine- daha sonra **II. MAHMUT** başa geçmiştir.

XVIII. YÜZYIL ISLAHATLARIN GENEL ÖZELLİKLERİ

- ✦ **İlk kez Avrupa'nın üstünlüğü kabul edildi.**
- ✦ **Yeniçeriler ve Ulema Islahatların önündeki en büyük engel**
- ✦ **İlk defa Avrupa'dan uzamanlar getirildi.**
- ✦ **Devlet Batı'dan geri kaldığını hatırladı.**
- ✦ **Mimari alanda Barok Rokoko etkisi görülmeye başlandı.**
- ✦ **Islahatların öncüsü padişah ve devlet adamları**
- ✦ **Askeri, idari, mali, teknik, sanat, kültür ve eğitim alanlarında ıslahatlar yapıldı.**
- ✦ **XIX. Yüzyılda ise daha çok HUKUK alanında yapıldı.**